

بررسی تأثیر مبانی نفس‌شناسی صدرالمتألهین

بر وحی‌شناسی وی

فروغ السادات رحیم پور*، دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه اصفهان
مجید یاریان**، دانشجوی دکتری حکمت متعالیه دانشگاه اصفهان

چکیده

صدرالمتألهین شیرازی نظام حکمت متعالیه و بتبع آن، نفس‌شناسی خود را بر پایه مبانی و اصولی استوار کرده که پیش از او به آنها بعنوان مبانی زیربنایی یک اندیشه فلسفی کمتر توجه شده است. حرکت جوهری نفس از ماده تا ملکوت، تشکیک وجود و ذمراتب بودن نفس، جایگاه عالم خیال و نیز اتحاد نفس با عقل فعال از زمره این اصول اساسی در نفس‌شناسی صدرایی بشمار میروند. در این نوشتار، به بررسی جایگاه اصول و مبانی علم النفس ملاصدرا و تأثیر بنیادین آن در شناخت وحی و تبیین فرایند آن پرداخته شده است. از جمله نتایج این اصول و مبانی میتوان به کلامی بودن وحی، غیرشخصی بودن آن، خطاناپذیری، همراهی وحی با عقل و انقطاع ناپذیری آن اشاره نمود.

اعلی به جهان ماده نزول یافته است. عقل مقدمه دریافت وحی و وحی کامل کننده عقل است و آدمی برای رسیدن به کمال و سعادت از هر دو بهره میگیرد. خداوند، مربی و مدبر انسانهاست و از طریق وحی، قانونی سعادتبخش در اختیار انسان قرار میدهد که بمدد آن مصالح دنیوی و اخروی خود را بازمیشناسد. هنگامیکه این قانون از طریق وحی در دسترس بشر قرار میگیرد، عقل نیز بکمک برهان و معارف کلی، بر محتوای دعوت انبیاء صحه میگذارد!

قرآن کریم انکار وحی را معلول عدم شناخت آفریدگار جهان میداند؛ زیرا خداوند متعال، حکیم

(نویسنده مسئول) *Email: fr.rahimpour@gmail.com

**Email: m.yaryan@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۱/۱۴ تاریخ تأیید: ۹۳/۸/۱۰

۱. «وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ، عَلَيَّ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ، بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ» (شعرا، ۱۹۱ - ۱۹۵)؛ همانا قرآن از جانب پروردگار جهانیان نازل شده است. این قرآن به زبان عربی آشکار بوسیله جبرئیل به قلب تو فرود آمده تا از تحذیرکنندگان باشی. «ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ» (اسراء، ۳۹)؛ این از حکمتهایی است که پروردگارت بر تو فرود فرستاد.

۲. «وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيَّ بَشَرًا مِنْ شَيْءٍ» (انعام، ۹۱)؛ خدا را آنگونه که شایسته بود نشناختند که گفتند خدا برای بشر پیامی نفرستاده است.

کلیدواژگان

نفس وحی
تشکیک وجود عقل فعال
قوای نفس اتحاد عاقل و معقول خیال

بیان مسئله

وحی، کلام خدا و پیامی غیبی است که از ملکوت